

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

25 години

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ
Юбилейна международна научна конференция БЪЛГАРИЯ НА РЕГИОНИТЕ

Перспективи за устойчиво регионално развитие

27-28 октомври 2017 г., Пловдив, България

25 years

UNIVERSITY OF AGRIBUSINESS AND RURAL DEVELOPMENT
Jubilee International Scientific Conference BULGARIA OF REGIONS

Sustainable Regional Development Perspectives

27-28 October 2017, Plovdiv, Bulgaria

<http://regions.uard.bg>

Religious Tourism - Trends, Opportunities and Perspectives through the Prism of Plovdiv Destination

Zlatka Grigorova

University of agribusiness and rural development - Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The paper analyzes the religious tourism by following the trends, opportunities and prospects for its development - one of the specialized types of tourism that has a serious potential in the destination of Plovdiv.

An assessment of the resource base was made by identifying the religious sites. Evaluation of state, attractiveness, attractiveness and authenticity of the resources for the development of religious tourism, as well as the quality of tourism services, was made through a survey. A general characteristic of the destination and the satisfaction of visitors from the tourist services is presented. General conclusions were made and recommendations for further research were given.

Keywords: religious tourism, cultural tourism, resources, religious sites, destination.

Религиозният туризъм - тенденции, възможности и перспективи през призмата на дестинация Пловдив

Златка Григорова

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив

Резюме: В доклада е направен анализ на религиозния туризъм чрез проследяване на тенденциите, възможностите и перспективите за развитието му - един от специализираните видове туризъм, който има сериозен потенциал в дестинация Пловдив.

Направена е преценка на ресурсната база чрез идентификация на религиозните обекти. Извършена е оценка на състоянието, атрактивността и автентичността на ресурсите за развитието на религиозен туризъм, както и на качеството на туристическите услуги чрез анкетиране. Представена е обща характеристика за състоянието на дестинацията и удовлетвореността на посетителите от туристическите услуги. Направени са общи заключения и са дадени препоръки за по-нататъшни изследвания.

Ключови думи: религиозен туризъм, културен туризъм, ресурси, религиозни обекти, дестинация.

Увод

Туризмът има важно значение за ЕС, защото разполага с крупен икономически потенциал и големи възможности за създаване на заетост в социалната сфера, както и за подобряване на околната среда¹. Той е сред основните фактори в развитието на европейските региони. Устойчивото развитие на туризма е пряко свързано с опазването и подобряването на културното и природното наследство², а предлагането на конкурентни туристически продукти от дестинациите рязко повишава удовлетвореността на туристите и обезпечава мястото на Европа на първа туристическа дестинация в световен мащаб³.

В Европа културният и религиозният туризъм са водещи за редица развити туристически страни като Франция, Великобритания, Испания, Италия. Прогнозите на Световната организация по туризъм (СОТ) сочат, че тази тенденция ще се запази и към 2020 г. и културният, и религиозният туризъм ще бъдат предпочитани в световен мащаб, защото за 57% от туристите културата,

¹ Давчев, А. Възможности за формиране на конкурентни предимства в туристическата индустрия чрез повишаване на комфорта на работното място. Академично издателство на ВУАРП Пловдив, 2017.

² World Tourism Organization - Tourism Market Trends UNWTO:
<http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights>

³ Communication from the Commission - A renewed EU Tourism Policy - Towards a stronger partnership for European Tourism /COM/2006/0134 final/: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006DC0134>

религиозните обекти и места, или духовното наследство са много важни при избора на дестинация⁴.

Причините за този избор откриваме в повишаването на нивата на образование, в увеличаването на кратките градски и уикендови ваканции с цел посещение на културни и религиозни празници и събития, в нарастването на свободното време, на увеличаването на населението над 65-годишна възраст в развитите генериращи пазари и др. Автори като Ричардс⁵ (работещи в сферата на културния туризъм) изтъкват нарастващото влияние на увеличаващите се туристически атракции, свързани с културата и духовността. И ако през миналия век за *културен туризъм* се е приемал само туризъм, развиващ се предимно на базата на елитните изкуства (архитектура, театър, опера и балет), и той е представлявал едва 9% от общия туристопоток, то днес след включването на нематериалното културно наследство творчеството и модерната поп култура като мотивация за посещение на дадена дестинация се приема, че културният и религиозният туризъм са едни от най-популярните видове туризъм, а туризмът с цел създаване на културни ценности и духовни преживявания (творчески туризъм) е най-развитата нова форма на туризъм в глобалното ни общество⁶.

Понастоящем 14% от европейците през своята ваканция избират като основен мотив за пътуване „култура/религия“. Това е сравнително нисък процент, но трябва да се има предвид, че повече от 80% от всички туристи в света посещават паметници на културното и духовно наследство, музеи, храмове и културни събития докато пътуват, въпреки че това не е главен мотив за тяхното пътуване⁷.

Факт е, че едни от най-популярните туристически дестинации днес са свързани с посещението на антични култови и религиозни места - древните храмове и светилищата на Индия, Китай, Гърция, Рим и настоящите в Йерусалим, Мека и т.н. Днес те са обекти за масови посещения както на поклонници, така и на туристи, които по същество ги възприемат като важна част от световното културно наследство.

Според СOT годишно 30 милиона туристи посещават религиозни обекти, като докарват приходи в размер на 18 млрд. долара⁸. И докато в световен мащаб културният, религиозният и поклоннически туризъм набира все по-голяма скорост, в България той е ниша, която тепърва ще се развива.

Страната ни има огромен потенциал за развитие на културен и религиозен туризъм във всички негови форми със своите над 2000 храма и 160 манастира, част от които са възстановени чрез ОП "Региони в растеж" у нас през 2016 г., но масово те остават неусвоен ресурс.

Целта на настоящата публикация е преоткриване на един от специализираните видове туризъм – религиозен или културно-религиозен,

⁴ Според visitbritain.com

⁵ Richards G., Cultural Tourism: Global and Local Perspectives - Psychology Press, 2007

⁶ Association for Tourism and Leisure Education and Research: <http://www.atlas-euro.org/>

⁷ World Tourism Organization – Destination Management & Quality Programme:

<http://destination.unwto.org/event/6th-global-summit-urban-tourism>

⁸ Religious Tourism in Asia and the Pacific, 2011, UNWTO, Madrid, Spain, p. 1-29, ISBN-13: 978-92-844-1380-5

който има сериозен потенциал в дестинация Пловдив чрез проследяване на тенденциите, възможностите и перспективите за развитие.

Анализ на състоянието

Употребата на понятието „*религиозен туризъм*“ в научната литература има разнообразно съдържание. Редица изследователи обобщават неговата „широкообхватност, резултат от дългия период на съществуване и съвременните тенденции в областта на туристическото търсене“⁹.

СОТ определя понятието „религиозен туризъм“ в два съдържателни аспекта¹⁰:

- *пътуване на поклонници (пилигрими) и посещения на свети места, мотивирани от набожност, задоволяване на духовни потребности или поклонение;*
- *вид туризъм в религиозни обекти или места, разновидност на културния.*

Като възможни подвидове на религиозния туризъм се разглеждат: почивка в манастир; поклоннически пътувания; пътувания до свещени места; посещение на храмове; религиозни тържества; пътувания до религиозно-исторически градове и места; пътувания за участие в религиозни празници, църковни мега събития и дори гробищен туризъм.

Според Асоциацията за управление на религиозните конференции (Religious Conference Management Association)¹¹ този сегмент от туристическото търсене нараства четири пъти за последните 10 години, а броят на посетителите на Ватикана, посещенията до Лурд, Фатима, Сан Джовани Ротондо, Асизи, катедралата в Кентърбъри и библейските места по "Пътя на апостол Павел" в Гърция и Турция го доказват безспорно.

При съвременните туристически пътувания според Нешков религиозните мотиви се основават не само на търсене на единение с Бога, но и на задоволяване на културни нужди от по-специфичен характер – „модерният човек търси душевен мир и чистота, тишина и спокойствие, но същевременно нов и различен начин да получи това - реална религиозност, светите хора в светите места“¹². Днес религиозният туризъм обединява за туриста религията (култа) с туризма (пътуването), за да задоволи необходимостта му от духовност.

В своите трудове Костов¹³ разглежда четири основни форми на религиозния туризъм: мисионерство, поклонничество, образователен и фестивален религиозен туризъм.

⁹ Петрова, Х. Развитие на религиозния туризъм в България - http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:l69LGxDjGiwJ:thetemplefound.org/Religious_Tourism_in_BG_report.pdf+&cd=1&hl=bg&ct=clnk&gl=bg

¹⁰ Международната конференция по проблемите на религиозния туризъм (International Conference on Religious Tourism – ICORET) в Никозия, Кипър, 2006 г.

¹¹ Religious Conference Management Association - <http://rcmaweb.org/news-articles/2017/10/international-tourism-partnership-introduces-the-industry-wide-global-commitment-to-sustainability/>

¹² Нешков, М. Религиозен туризъм – същност и съвременни форми - сп. HoReMag бр. 77 от декември 2011 г.

¹³ Костов, Е. Религиозният туризъм на България – вчера, днес и утре. УНСС, София, 2000 г.

Мисионерството е анализирано като „специализирано пътуване с цел разпространение на Християнското учение“, а *поклонничеството* е свързано с пътувания до свети места и посещения на църкви и манастири, както у нас така и в чужбина.

В *образователния религиозен туризъм* са включени пътуванията, чиято цел е да се повиши образователното ниво и професионалната квалификация на участниците, а във *фестивалния религиозен туризъм* - масовите религиозни празници, шествия и тържества. Той намира своето широко разпространение в редица западноевропейски страни, като: Испания, Италия, Франция, Германия. Обикновено фестивалите са прояви от градски характер, които са посветени на светци или на важни религиозни празници.

През 2007 г. в Испания се проведе Втората международна конференция¹⁴ на СOT на тема: "Туризм и религии: принос към диалога на културите, религиите и цивилизациите". Конференцията дискутира ролята на туризма в отношенията между отделните общества. Подчертана бе връзката между развитието на туризма и диалога между вярата и културата, която се разкрива в общите им ценности:

- толерантност;
- уважение към разнообразието;
- преоткриване на себе си и на другите.

Като основен проблем на конференцията бе открито липсата на количествени измервания на специфичните туристически потоци. Информация, която има водещо значение за анализа на всяко изследване, защото добрите статистически данни са жизненоважни за разбирането на фактите, а това е липсваща връзка в изследването на тенденциите на религиозния туризъм.

Много учени са отбелязвали, че всяка от основните конфесии набляга на духовността, универсалното братство и хуманизма като основни принципи, които ако бъдат следвани, могат да доведат в глобален план до разбирателство и мир. Затова приемаме, че *религиозният туризъм* в широк смисъл включва туризъм, който изцяло или частично е мотивиран от духовните ценности на човешката цивилизация, както вътрешен, така и международен план. Той е средство за промяна към добра комуникация в международен план и може да доведе до мир, ако е правилно ръководен от общ етичен кодекс (както за туристите, така и за мениджърите), произхождащ от всеобщите религиозни и социално-културни ценности.

Ако разгледаме духовните аспекти и основи на философиите на водещите религии ще открием, че те не си противоречат. Всички те се стремят да бъдат световни религии, но са възпрепятствани от бариери като ритуали, етническа принадлежност, национализъм и т.н.

Съвременните социални процеси на глобализация и локализация се конкурират остро с конфесиите за хармонизацията на обществата и цивилизациите, както и за техните парадоксални продукти - дисхармония, раздори и конфликти. Те са необходими при всяка оценка на туризма като

¹⁴ World Tourism Organization – UNWTO eLibrary - Tourism and Religions: A Contribution to the Dialogue among Religions, Cultures and Civilizations – Summary of the Report Prepared in the Context of the Conference: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/9789284412792.8> - Кордоба, Испания, 29-31.10.2007 г.

явление и индустрия, при оценката на въздействията и потенциала на религиозния туризъм.

Ако приемем, че туризмът е обърнат и положително насочен към ценностите на различните култури и е чувствителен и разбиращ различията им, ще открием ясно ролята на културния и религиозния туризъм за създаването на социално, културно и религиозно съгласие на различни нива и поддържане на съществуващите цивилизационни структури.

При модерни съвременни общества религиозният туризъм в духовен аспект допринася много повече за световния мир, отколкото всички други религиозни ритуали, въпреки многото отрицателни фактори като: тероризъм, рецесия и евентуални ограничения на пътуванията, дължащи се на климатични промени и природни катаклизми. Религиозният туризъм многократно увеличава икономическите и политически ползи от взаимното разбирателство.

В обобщение на казаното ние възприемаме религиозният туризъм като:

- *пътувания, свързани с религиозни подбуди* - за тях е характерен акцентът върху нематериалното, върху личното усещане за съприкосновение с духовното и възвишеното, като приемаме, че тук на преден план изпъкват виталността на религиозния обект и пътуването до него, както и идеята за себеопознаване и самоусъвършенстване, а туристическите услуги, свързани с настаняване и прехрана, се разглеждат като допълнителен елемент, задоволяващ физическите потребности - необходимите удобства и комфорт.

- *Пътувания, свързани с опознаване на религиозни материални и нематериални ценности и реликви* - те провокират опознаване, осъзнаване и осмисляне на културното и духовното наследство през призмата на различните религии и се приемат като подразделение/разновидност на културния туризъм.

Днес е време да заявим, че развитието на религиозния туризъм с образователна и обучителна цел е ключ към опазването на културното наследство на страната ни, защото катаклизмите на съвременното общество неизбежно водят до търсене на етични ценности и няма никакво съмнение, че само духовността може да запълни тази празнота. Затова считаме, че дебатът за значението на религиозния туризъм, за разграничаването на туризма като ритуал (на индивидуално и социално ниво) както и от културна, и теоретична гледна точка или като форма на духовност, е важен. Това разграничение трябва да бъде направено и проучено, за да се открие приносът на туризма (особено религиозния) за укрепването на българската духовност, да се мултиплицират неговите ползи и да се заобикалят и/или ограничават отрицателните му аспекти.

Методи на изследване

Анализът на научната литература и разговорите със специалисти в сферата на туризма ни помогнаха да изведем основните показатели, чрез които да проверим има ли необходимост от културно-религиозен продукт и какво е потребителското очакване.

Изследването бе извършено по инвентаризационен модел чрез проучването на наличните ресурси в мрежата, класифициране по видове, локация и достъпност, както и чрез анкетирание.

Анкетата е разработена на базата на възприетите подходи за изследване и представя проучвателния етап на бъдещ проект за туристически маршрути -

„2000 години християнство в Пловдив“. Анкетата е попълнена на случаен принцип от 98 туристи в „Нощ на музеите и галериите“ през септември 2017 г., предимно гости на града. Анкетната карта е на български и английски език. Съдържа 5 въпроса с уточняващи подвъпроси, предимно закрити, за по-бързо попълване и по-лесна обработка на резултатите.

Въпросите са свързани с главно с религиозни обекти, мотивите, интересите, очаквани резултати, както и въпроси, на основата на които биха могли да се обособят определени сегменти туристическо търсене. Те съдържат показатели, които се оценяват по скалата на Ликърт (от 1 до 5, като: 1 е много лошо/изобщо не е важно/без никакво значение, 2 – лошо/не е важно/без значение, 3 – нито добро, нито лошо/нито да, нито не/с малко значение, 4 – добро/важно/със значение и 5 – много добро състояние/много важно/с голямо значение).

Резултатите не претендират за представителност и изчерпателност, но представят средните стойности на изследвания потребителски профил, на търсенето и очакването от културно-религиозния продукт на дестинация Пловдив.

Резултати от проучването

Религиозният туризъм според ЮНЕСКО се формира на демографска основа. Около 60% от населението на света изповядва своя религия - тези вярващи са потенциалните консуматори на специализиран туристически продукт. Много страни включват религията при преброяванията на населението. Смята се, че в света има приблизително шестстотин милиона национални и международни религиозни пътувания, от които 40% се провеждат в Европа, като делът им за дестинация Пловдив е едва 1,2%¹⁵.

Страната ни и в частност дестинация Пловдив е благословена не само с множеството си култови и религиозни обекти, реликви и празници, но и от редица културни събития с религиозен нюанс. Ето защо е необходима по-точна информация за религиозния туризъм, вместо наличната обобщена за културен. Надяваме се, че резултатите от проучването ще проправят пътя към разглеждането на религиозния туризъм като нов ресурс, допринасящ за диверсификацията на туристическия продукт на дестинация Пловдив, който успешно ще се предлага на пазара от професионалистите в областта на туризма.

Какви са възможностите на дестинация Пловдив?

Проучване сред туроператори у нас потвърждава първенството на културния туризъм с превес на културно-историческия, градския и религиозен, следван от панаирен, бизнес и конгресен туризъм – фиг. 1.

Религията е имала огромно значение за съхраняване на културните ни традиции. Несъмнено религиозният туризъм в дестинация Пловдив е тясно свързан с различните вероизповедания. Религиите са вдъхновили изграждането на някои от най-забележителните паметници в региона и всички форми на изкуство и архитектура се намират в тях – православни и католически храмове, джамии и синагоги.

¹⁵ Стратегия за устойчивото развитие на туризма в Община Пловдив за периода 2014–2020.

Фиг. 1. Видове туризъм предлагани за дестинация Пловдив (%)

Източник: Изследване сред българските туроператори и туристически агенции (2013-2014 г.) - база: n=42

В Националния регистър на храмовете в България са регистрирани 476 православни храма на територията на Пловдивска епархия¹⁶, от тях в пловдивската духовна околия се намират 111 храма.

При проучване в официалния сайт на Българската православна църква (БПЦ) и Българската патриаршия¹⁷ се установи, че действащите манастирите в Пловдивска епархия са 14 на брой. Най-посещавани са Бачковският, Араповският, Кукленският, Мулдавският и манастирът в Къстова гора.

Най-известните раннохристиянски базилики на дестинацията са: Голямата (Епископската) и Малката базилика на Пловдив, „Червената църква“ (близо до Перушица) и раннохристиянската базилика в местността „Арменка“, между днешните асеновградски квартали Долни и Горни Воден. Те имат отлична достъпност, а средната им отдалеченост е едва 21 км.

Към тях трябва да добавим средновековните църкви „Св. Атанас“ край с. Новаково и „Св. Богородица Петричка“ до Асеновград, както и седемте възрожденски църкви: „Св. Богородица – Успение“ в кв. Горни Воден, Асеновград; „Св. Архангел Михаил“, „Св. Атанасий Велики“, „Св. Рождество Христово“ и „Св. св. Безсребреници Козма и Дамян“ и „Успение на пресвета Богородица“ в Калофер; „Св. Възнесение Господне“, известна още като „Св. Спас“ в с. Новаково; „Св. св. апостоли Петър и Павел“ в Сопот.

Стотици са параклисите, които събират вярващи и туристи в деветте духовни околии на Пловдивската епархия (Пловдивска, Пазарджишка, Асеновградска, Смолянска, Пещерска, Панагюрска, Хасковска, Карловска и Ивайловградска).

¹⁶ Национален регистър на храмовете в България:
http://www.hramove.bg/myadmin/popup_temple.php

¹⁷ Българска православна църква – Пловдивска епархия: http://www.bg-patriarshia.bg/index.php?file=plovdiv_diocese.xml

Нови храмове се строят в Пловдив, Септември, Асеновград и много от селата на епархията, а само в Пловдив за краткото време от 2007 г. насам бяха възстановени и отворени отново за богослужение затворените от дълго време храмове: „Свети Димитър“, „Света Параскева“ и параклиът „Свети Николай“. Построен и открит през 2008 г. бе храм „Свети Климент Охридски“, а за по-малко от година бе построен и най-новият храм в Пловдив "Свето Преображение Господне" в ж.р. "Тракия" през 2012¹⁸.

Изключително ценни са множеството чудотворни икони и мощи на Пловдивска епархия, а към културните съкровища трябва да добавим и църковната музика, поезия, архитектура, иконопис и дърворезба съхранени в нейните храмове.

Действащи православни храмове на територията на града са 19 на брой: „Св. Троица“, „Св. Георги Победоносец“, „Св. Преображение Господне“, „Св. Св. Кирил и Методий“, „Св. цар Борис Покръстител“, „Св. Архангел Михаил“, „Св. Петка“, „Св. Йоан Рилски“, „Св. Неделя“, „Св. Димитър Солунски“, „Св. св. Константин и Елена“, „Св. Николай“, „Св. Николай Мирилийски Чудотворец“, „Св. Параскева“, „Св. Успение Богородично“, „Св. Марина“, „Св. св. Петър и Павел“, „Св. Климент Охридски“ и "Св. Възнесение Христово".

Други действащи храмове са: арменска апостолическа църква „Сурп Кеворк“, католическа катедрала „Св. Людовик“, католическа църква „Св. Дух“, униатска църква „Св. Възнесение Господне“, евангелска Петдесятна църква „Св. Троица“, Евангелска съборна църква и евангелска църква „Светлина на света“, църква на Адвентистите от 7-я ден, еврейска синагога „Цион“, Джумая джамия и Имарет джамия.

Данните от анкетното проучване представя следния профил на участниците:

- чужденци – 55%;
- възраст – 17÷53 г.;
- пол – 54% жени;
- семейни – 32%;
- доходи - ниски и средни;
- образование – средно и висше;
- посещаващи Пловдив не за първи път – 64%;
- пътуващи с партньор/приятели – 87%;
- пътуващи групово – 68%;
- престой до 2 дни - 97%;
- организирано пътуващи – 3%;
- отсядащи в хотел – 45%;
- посещаващи ресторант – 77%;
- ползващи обществен транспорт – 47%;
- предварително проучвали културните и религиозни обекти – 67%.

Най-много българи са посетили повече от половината от посочените обекти. Повечето от българите (76%) и малко повече от половината от чужденците (56%) разпознават посочените религиозни обекти в следния порядък – фиг 2.

¹⁸ Пловдивска митрополия: <http://www.plovdivskamitropolia.bg/eparhiya.html>

Участието на местните общности е важно за опознаването и опазването на богатството от религиозни и културни обекти, събития и поклонения, формиращи основата на религиозния туризъм, а доброто управление гарантира дългосрочното бъдеще на туристическия продукт, които не бива да се разглеждат само като източник за генериране на приходи, но и като услуги, при които участието и грижите за религиозните общности са от жизненоважно значение.

Фигура 2. Разпознаваемост на религиозните обекти (%)

Религиозните общности в Пловдив са разнообразни, въпреки че мнозинството от населението е християнско, тук се практикуват както източноправославни, така и арменски, католически, евангелистки, адвентистки, а също и мюсюлмански богослужения, обреди и ритуали.

Определянето и идентифицирането на религиозните туристи е много трудно – религиозната принадлежност не е определена като отделна категория посетители за входящите или изходящи статистически данни. По същия начин религиозните туристи не се идентифицират отделно в структурите и статистиката на туристическата търговия или в хотелиерството. Специфичният анализ на пътуванията, свързани с религиозен туризъм се констатира по редица несигурни, неточни и косвени признаци чрез:

- преглед на всички налични статистически данни за проучване на пазара на входящи и изходящи туристи, свързани с религиозните пътувания (когато такава информация съществува);
- културни и религиозни ценности и атракции на дестинацията;
- информационни канали и разпространение на маркетингова информация за религиозен туризъм и др.

Индустрията на религиозния туризъм до голяма степен е съсредоточена върху неофициални дейности, основани на оценки като любов, преданост, преклонение, вяра, почит, любознателност, любопитство и много др.

Религиозният туризъм е древен феномен, променящ се в глобалния свят. През последните две десетилетия той значително се разраства, чрез засилване на влиянието на местната култура, традиции, ритуали и история, осигуряващи средства за запазване на духовните ценности и реликви на териториите.

Религиозният туризъм допринася за местната икономика чрез стимулиране както на международния, така и на вътрешния туризъм. Независимо от нарастващата му популярност проведените проучвания за мотивацията на туристите, които имат голямо влияние върху маркетинга и популяризирането му, както в световен мащаб, така и за отделните дестинации, са крайно недостатъчни. Те са ново ярко предизвикателство пред научните среди.

Проучването, макар и в стартов етап, има за цел да изследва мотивите на туристите и да проучи от какво се влияят те.

Туристическият потенциал на дестинация Пловдив, въпреки богатството от природни и културни ресурси, не е напълно разкрита, а представянето на религиозния туризъм в сравнение с дестинации като София и Велико Търново на туристически пазар е слабо.

Заклучение

Религията, вярата и духовността са силно преплетени с културата и традициите, и липсва ясно разграничаване на трите аспекта на духовността, затова е необходимо задълбочено и детайлно изследване на религиозния туризъм в дестинация Пловдив.

Статистиката за религиозния туризъм е силно ограничена или неясна. Това отчасти се дължи на тясната връзка между културата и религията, и е трудно да се отдели мотивацията на пътуването освен в някои конкретни случаи като поклонничество и религиозни празници. На практика всички културни паметници имат някакво религиозно значение, а всички религиозни обекти имат културна стойност. Те формират гръбнака на туристическите пътувания в дестинация Пловдив.

Оценките на всички показатели за състоянието и привлекателността на религиозните обекти от българи и чужденци са положителни. Българите са дали най-високи оценки на уникалността и автентичността на религиозните обекти, а най-ниски са оценките за състоянието на обектите, качеството и разнообразието на услугите.

Гостите от чужбина са дали високи оценки на почти всички показатели с изключение на автентичност и уникалност. Най-високи са техните оценки за възможност за изучаване на местната религия, култура, традиции и за достъпа до обектите. Оценките на показателите, свързани със състояние, обслужване и входни такси, са средни към добри.

Всички гости най-високо са оценили показатели, свързани с атрактивността: значимост и уникалност (4÷5), а най-ниски оценки (2÷3) имат показателите, свързани със състоянието на някои от обектите.

В стратегията за развитие на Пловдив 2014 – 2020 липсва религиозният туризъм, но присъства тема “Християнство” като подвид на културния туризъм.

Създаването на нов брендиран туристически продукт "2000 години християнство в Пловдив", който да бъде едnodневен модул, както за български туристи, които са на посещения при роднини, така и за чужденци от различни конфесии, е принос към диверсификацията на туристическия продукт на Пловдив.

В заключение считаме, че получените резултати, както и подобни проучвания в дестинация Пловдив, биха могли да бъдат изключително полезни за държавните и местните органи, за БПЦ и другите културни институции, които отговарят за развитието на туризма в Пловдив в навечерието на 2019 година, когато градът ще е европейска столица на културата.

Литература

1. Българска православна църква – Пловдивска епархия: http://www.bg-patriarshia.bg/index.php?file=plovdiv_diocese.xml
2. Давчев, А. Възможности за формиране на конкурентни предимства в туристическата индустрия чрез повишаване на комфорта на работното място. Академично издателство на ВУАРП Пловдив, 2017.
3. Костов, Е. Религиозният туризъм на България – вчера, днес и утре, УНСС, София, 2000.
4. Международната конференция по проблемите на религиозния туризъм (International Conference on Religious Tourism – ICORET) в Никозия, Кипър, 2006 г.
5. Национален регистър на храмовете в България:
http://www.hramove.bg/myadmin/popup_temple.php
6. Нешков, М. Религиозен туризъм – същност и съвременни форми - сп. НоReMag, бр. 77 от декември 2011 г.
7. Петрова, Х. Развитие на религиозния туризъм в България - http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:l69LGxDjGiWJ:thetemplefound.org/Religious_Tourism_in_BG_report.pdf+&cd=1&hl=bg&ct=clnk&gl=bg
8. Пловдивска митрополия:
<http://www.plovdivskamitropolia.bg/eparhiya.html>
9. Стратегия за устойчивото развитие на туризма в Община Пловдив за периода 2014–2020
10. Association for Tourism and Leisure Education and Research:
<http://www.atlas-euro.org/>
11. Communication from the Commission - A renewed EU Tourism Policy - Towards a stronger partnership for European Tourism /COM/2006/0134 final/:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006DC0134>
12. <https://www.visitbritain.com/>
13. Religious Conference Management Association -
<http://rcmaweb.org/news-articles/2017/10/international-tourism-partnership-introduces-the-industry-wide-global-commitment-to-sustainability/>
14. Religious Tourism in Asia and the Pacific, 2011, UNWTO, Madrid, Spain, p. 1-29, ISBN-13: 978-92-844-1380-5
15. Richards G., Cultural Tourism: Global and Local Perspectives - Psychology Press, 2007

16. World Tourism Organization – Destination Management & Quality Programme: <http://destination.unwto.org/event/6th-global-summit-urban-tourism>

17. World Tourism Organization - Tourism Market Trends UNWTO: <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights>

18. World Tourism Organization – UNWTO eLibrary - Tourism and Religions: A Contribution to the Dialogue among Religions, Cultures and Civilizations – Summary of the Report Prepared in the Context of the Conference: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/9789284412792.8> - Кордоба, Испания, 29-31.10.2007